

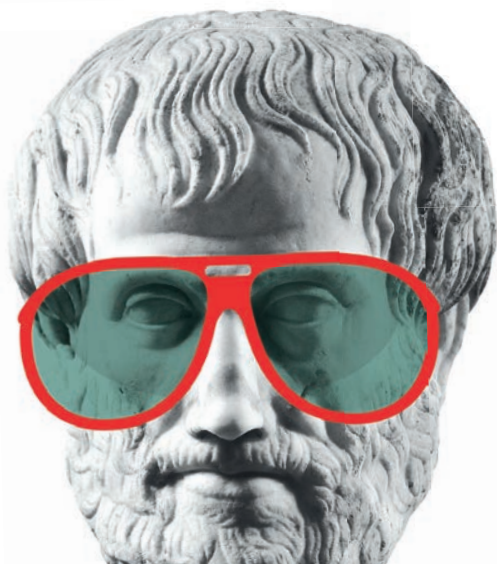
Filosofia per trempar

JR Casafont

Columna

*El llibre
que tots els fans
de la sèrie Merlí
han de llegir!*

J. R. CASAFONT
FILOSOFIA
PER
TREMPAR

PRIMERA EDICIÓ: OCTUBRE DEL 2017

© JOSEP RAMON CASAFONT GONZÁLEZ, 2017

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2301-4

DIPÒSIT LEGAL: B. 19.639-2017

FOTOCOMPOSICIÓ: VÍCTOR IGUAL, S.L.

CARRER ARAGÓ, 390 - 08013 BARCELONA

IMPRÈS A: LIMPERGRAF

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Sumari

<i>Nota de l'autor</i>	9
------------------------	---

PRIMERA PART

FILO?! NO EM RATLLIS, SISPLAU!

Però què coi és?	13
L'origen	25

SEGONA PART

QUI ETS?

Som aquí per casualitat	37
Et recordaré tota la vida	43
Som animals sentimentals	51

TERCERA PART

COM ENS RELACIONEM?

I si t'haguessis criat amb llops?	57
Tinc 4.235 amics a Facebook	67
És una illusió, l'amor?	73

QUARTA PART
SER O NO SER LLIURES

Parlem de l'ànima	85
Realment som lliures?	93
El que queda ocult	99

CINQUENA PART
QUIN SENTIT TÉ TOT PLEGAT?

Els mitjans de comunicació	109
Vivim en un món real?	113
Sentim, pensem... on queda Tànatos?	119

SISENA PART
QUÈ SABEM EN REALITAT?

Filosofia del coneixement	129
Benvinguts a la manipulació	141
La religió	149
Podem escollir?	157

<i>Nota final</i>	169
<i>Agraïments</i>	171

Però què coi és?

No sé què és,
però has de fer-ho.

No sé on anar,
però has d'arribar-hi.

Rufus WAINWRIGHT

Creus que la filosofia no interessa a ningú? Que és una «menjada d'olla», una pèrdua de temps? Bé, respecto la teva opinió, és clar, però deixa'm que et digui que és més important per a tu i per a la teva vida del que t'imagines... Força més.

La filosofia té dos significats. En primer lloc és una disciplina que ens serveix per conèixer les idees que han format i formen el nostre món al llarg de la història. Has de tenir present que totes les idees que tens, tots els teus pensaments, no són teus, sinó d'altres persones.

No sé si t'has aturat mai a reflexionar-hi, però les idees que considerem pròpies ja han estat pensades.

En segon lloc, la filosofia és una activitat intel·lectual. Busca respostes per a les preguntes que tots ens fem o que ens hem fet algun cop.

Perquè... tots som filòsofs. Això ho té molt clar Stephen Hawking, el famós físic i pensador nascut el 1945 a Saint Albans, un poble de prop de Londres. Hawking sempre ha sigut molt despistat. Quan estudiava a Oxford es va apuntar a participar a les curses de rem però no hi va durar gaire, perquè a la primera cursa, portant ell el timó, es va estavellar de cara amb una altra embarcació.

Sabies que...?

Hawking és també un gran lluitador.

Quan estudiava la carrera li van diagnosticar ELA, una malaltia neurodegenerativa que fa que el cos es vagi paralitzant progressivament. Van donar-li dos anys de vida, però no va perdre mai el sentit de l'humor.

Recordant aquells anys, ens diu que, quan va notar els primers símptomes de la malaltia, un dia que va caure per les escales el metge li va dir: «Val més que deixi la cervesa».

Actor ocasional —ha aparegut en alguns gags a la sèrie *The Big Bang Theory* i en una pel·lícula de Star Trek— i un gran amant del rock, va ser amb la seva veu metàl·lica —produïda per un ordinador— en el tema de Pink Floyd «Keep Talking» que ens va recordar que tots som filòsofs!

Ens hem fet sempre una multitud de preguntes. Quina és la naturalesa de la realitat? L'univers necessita un creador? La majoria de nosaltres no passa el temps preocupant-se per aquestes qüestions, però a quasi tots ens preocupen en algun moment.

Ara pensaràs: quin tipus de qüestions es planteja la filosofia?

Bé, no sempre que ens plantegem una pregunta estem filosofant. Dubtes com «Li agradaran les maduixes?» o «Quin vestit em quedarà millor?» no serien qüestions filosòfiques.

Una pregunta filosòfica neix d'aquelles preocupacions que veritablement sentim com a home o dona, i que a vegades ens angoxen. Com per exemple:

- Estic preocupat perquè tinc molt sovint pensaments negatius.
- Hem de dir sempre la veritat?
- Tinc un destí a la vida?
- Com puc ser feliç?

Estic segur que t'has fet algun cop una d'aquestes preguntes, o alguna de similar que toqui la fibra, i és per això que tots els humans som filòsofs.

Com deia el teòric de la ciència —i aprenent d'ebenisteria durant la seva joventut a Viena, ja que ell mateix fabricava els mobles de casa seva— Karl Popper:

Tots els homes i totes les dones són filòsofs; si ells i elles no són conscients de tenir problemes filosòfics, tenen en qualsevol cas prejudicis. Una bona part d'aquest prejudicis són teories que els éssers humans donen per certes o que han absorbit del seu ambient intel·lectual o de la tradició.

Com ja he comentat, vivim en un món pensat per altres. Tenim unes idees sobre la realitat que acceptem com un prejudici, moltes vegades sense qüestionar-lo. I això és perillós, perquè podríem caure en la submissió i el fanatisme dels que volen imposar la seva voluntat.

Perquè les nostres idees siguin realment nostres, cal qüestionar les opinions rebudes i sotmetre-les a una crítica

racional. La tasca de la filosofia és repensar-ho tot. Absolutament tot!

MILIONS DE PERSONES, MILIONS DE PREGUNTES

Que la filo és una cosa morta i inútil, que només pot agradar als que es passen hores i hores tancats llegint i que no viuen la vida... Això és el que penses, oi? Doncs és ben bé el contrari! Milions de persones de tot el món busquen respostes als seus problemes i dubtes —com els que podem tenir tu i jo— amb la filosofia.

Qui no ha passat una mala època o ha tingut una preocupació? Potser la tens ara mateix?

La majoria viatgem en el mateix vaixell de la vida, una nau que navega amb calma algunes vegades, i amb tempesta d'altres. Una nau plena dels nostres dubtes i les nostres preguntes.

Només cal anar a internet i teclejar el nom d'algun d'aquests filòsofs morts que tan poc t'interessen i veuràs quanta gent lluita per trobar inspiració i respostes en les seves paraules, escrites fa segles.

Sabies que...?

Aristòtil, un pensador que va viure a Grècia fa més de 2.500 anys, té dedicades més de 8.110.000 pàgines web. I Nietzsche, considerat un boig per alguns, 7.800.000.

Ara comparem-ho amb altres personatges: Julio Iglesias, cantant establert a Miami, en té 3.530.000. I Pogba, el futbolista, 2.800.000.

No et fa pensar, això?

UN HOME, UNA BIBLIOTECA I UN LLIBRE DE FILOSOFIA

No, no és el principi d'un acudit, sinó d'una veritat una mica trista: els filòsofs no saben escriure.

Quan preguntes a la gent què en pensen, de la filosofia, moltes vegades et responen que els sembla una gran empanada mental i que no serveix per a res. I no m'estranya gens!

Imagineu que una persona entra en una biblioteca, cosa sempre extraordinària, per curiositat obre un llibre a l'atzar i s'estampa en aquesta frase de Jacques Lacan:

Penso (on jo no existeixo), doncs existeixo (on jo no penso), quan jo parlo de mi, jo no sóc el mateix que aquell de qui parlo.

Quina oració! No espereu que us l'expliqui, encara estic estabornit.

Lacan era un filòsof i psicoanalista nascut a París, un home molt seductor a qui li encantaven les dones. Però mai les trucava. Era igual de comunicatiu que el seu pensament, sembla.

Quina reacció tindria aquesta persona ben intencionada que volia llegir una estona? El més segur és que tancaria el llibre —possiblement l'últim de filosofia que obriria per sempre més— i sortiria de la biblioteca amb una cara

Sabies que...?

Filosofia vol dir exactament això: 'Amor al pensament'.

Aquest terme d'origen grec es compon de dos vocables: *philos*, que vol dir 'amor', i *sophia*, que significa 'pensament', 'saviesa' o 'coneixement'.

al·lucinada, i és probable que perdés qualsevol sentiment d'«amor al pensament».

FILOSOFIA PER A TOTHOM

Tots ens fem preguntes, pensem sobre allò que ens succeeix i ens importa, de vegades fins i tot no dormim donant-hi voltes. Això és «amor pel coneixement», és desig d'entendre el món i a nosaltres mateixos, i què coi, també la noia o el noi que ens agrada!

La filo no és difícil, el que passa molt sovint és que no s'explica prou bé i també que, generalment, els filòsofs no són bons escriptors i, del que diuen, no s'entén ni un borrall. Sembla que escriguin per a ells mateixos, o per a petites minories que es creuen que tenen un coneixement especial, únic, diferent del de la resta dels mortals.

De cap manera! No hi ha res més lluny de la realitat: la filosofia és per a tothom. Que no t'enganyin!

Els filòsofs que trobem als llibres de les biblioteques eren com tu i com jo, persones amb desitjos i problemes, amb ganes de viure la vida i, la majoria, de gaudir del sexe i del bon menjar... Potser l'única diferència és que no els importava dir el que pensaven.

LA FILOSOFIA T'AJUDARÀ A TROBAR LA FELICITAT I LA LLIBERTAT

D'això es tracta. Com a persones tenim el deure inexcusable de ser lliures i d'utilitzar la nostra llibertat per actuar en benefici nostre i de la societat. El filòsof francès André Comte-Sponville ens diu:

Què és filosofia? La seva finalitat serà gairebé sempre la felicitat, la llibertat o la veritat, i fins i tot la conjunció de totes tres: la saviesa.

Però, per assolir-ho, has de ser una persona curiosa, molt curiosa. Que tens poca curiositat, dius? No m'ho crec!

Sabies que...?

Una llegenda ens diu que una princesa volia ser feliç. Ho tenia tot: era guapa, simpàtica i rica, i, a sobre, s'havia casat amb un paio tan guapo com ella i de bon caràcter. Però la noia no era feliç.

Un dia, un savi li va dir que, si volia la felicitat, havia d'aconseguir la camisa d'algú que fos realment feliç.

Immediatament, la princesa va encomanar a dos soldats que busquessin una persona feliç i que li portessin la seva camisa. Van recórrer el país durant un temps, preguntant a la gent si era feliç. La resposta sempre era la mateixa: No!

Un dia van arribar a un poblet on una noia va dir a un dels soldats que coneixia un home que era feliç, molt feliç, i que vivia en una cova molt a prop del poble.

Els soldats el van trobar i...

Què? Vols saber com acaba? Si t'ha picat la curiositat, continua llegint, perquè més endavant t'explicaré el final, en un altre capítol que ens servirà per introduir un altre tema.

La filo neix amb la curiositat i l'admiració que sentim pel món que ens envolta. Aristòtil, un home a qui li agradava fer patxoca, un dandi de cap a peus, ens diu:

Els homes comencen i van començar a filosofar moguts per l'admiració, admirats pels fenòmens sorprenents més comuns.

Pels fenòmens sorprenents, pel món... i pels homes i les dones que són els nostres germans, els nostres iguals, perquè tots som persones morals que desitgem el nostre bé i el dels altres. No ho oblidis mai.

Escoltem Kant, un home molt sensible, que ho va comprendre:

Dues coses omplen el meu ànim creixent d'admiració i respecte, a mesura que penso i hi aprofundeixo: el cel estrellat sobre meu i la llei moral dins meu.

QUÈ ÉS UN PREJUDICI?

L'any 1954, en el seu llibre *The Nature of Prejudice*, el psicòleg de Harvard Gordon Allport va definir el prejudici com l'etiquetació que fem, negativa, sobre la base d'una manera de pensar que adoptem des de petits.

Aquesta manera de pensar és el resultat de la necessitat de tenir opinions fermes sense verificar-les.

Com en moltes coses de la vida, també en la manera de pensar, el que ens costa més és canviar. Ens resistim a fer-ho. No acceptem que vingui algú a dir-nos el que hem de fer, tot i que interiorment ho estiguem passant malament i ens calgui una altra perspectiva.

Els pensadors que al llarg de la història ens han donat alguna idea nova molt sovint han estat perseguits, censurats o rebutjats per la societat. Sòcrates, Galileu, Kant, Darwin, Giordano Bruno... la llista seria llarga.

Malauradament, no és una cosa del passat, avui en dia hi ha països on s'intenta que els seus ciutadans no tinguin accés a la informació de fora, o eviten que surtin del país per tal que no coneguin altres maneres de viure i de pensar.

Sabies que...?

Divulgar informació et pot matar.

Segons Reporters Sense Fronteres, el 2016 van morir al món 74 periodistes —780, des del 2006— que només volien informar de les injustícies i denunciar-les.

Tenim por de canviar, por d'assolir els nostres pensaments. Segons Kant:

La il·lustració és la sortida de l'home de la seva minoria d'edat, de la qual ell mateix n'és culpable. Minoria d'edat és la incapacitat de servir-se del propi enteniment sense la direcció d'un altre. *Sapere aude!* Tingues el valor de servir-te del teu propi enteniment!

O com ens diu un altre filòsof alemany, Erich Fromm:

L'acte de desobediència, com a acte de llibertat, és el començament de la raó.

Llibertat per ser lliures. Com ho veieu?

SERVEIX PER A ALGUNA COSA?

Vivim en un món molt pràctic. Pensem que tot ha de servir per a alguna cosa i la nostra idea de «valor» està relacionada amb els diners, de manera que tot pot ser intercanviable. Fins i tot els sentiments!

Però hi ha coses en el món que tenen valor per elles mateixes i que no poden ser intercanviades per calés. Ni ara ni mai en la història.

Molts filòsofs, per exemple, tenien una posició acomodada, però no els interessaven gaire els diners. Hi havia homes i dones —sí, també dones— que no els interessava el que feia la majoria de la gent: intentar guanyar diners. Buscaven una altra cosa: ser feliços, de vegades sense un ral.

La filosofia consisteix a plantejar-se preguntes i intentar respondre-les utilitzant la raó i buscant arguments.

Moltes vegades les respostes no són prou convincents o satisfactòries. Però això no és gaire important! El que és veritablement valuós és l'actitud d'indagació i la recerca.

La filosofia busca respostes universals i radicals de la realitat perquè vol arribar al sentit profund de les coses. És diferent de la ciència, que cerca un aspecte concret de la realitat. Per exemple, els físics suposen que l'origen de l'Univers es troba en una explosió, el Big Bang. Els filòsofs hi estan d'acord, però no n'hi ha prou: ells es pregunten «I per què es va produir?».

I també és una activitat crítica, ja que va en contra de

Sabies que...?

Diògenes de Sinop (412 aC-323 aC) era un cínic (perquè pertanyia a una escola filosòfica anomenada «cinisme») que vivia al carrer per pròpia voluntat, sense res.

Un dia Sòcrates, en entrar a un mercat, va comentar al seu acompanyant: «Quantes coses que hi ha i que no necessito!».

Fins i tot Spinoza va rebutjar les ofertes de les millors universitats europees, perquè preferia deixar-se la vista treballant de polidor de lents a Amsterdam.

O el cas de Wittgenstein, el filòsof vienès del llenguatge, que va deixar penjada la universitat de Cambridge per treballar de jardiner. Anys abans ja havia renunciat a l'herència familiar, a la seva època una de les més grans del món.

l'opinió establerta: tot pensament i creença ha de ser analitzat.

La filo no t'ofereix un menú, una carta de solucions per a la vida, en canvi, et convida que coneguis i pensis, però sobretot que actuis. Perquè, per canviar, t'has de conèixer a tu mateix.

He organitzat un grup de WhatsApp amb alguns dels pensadors de totes les èpoques per saber les seves opinions sobre el tema que hem tractat. Les podràs trobar al final de cada capítol.